

Bijlage 12 – Vademecum Beukbergen mrt.'10

MEMORANDUM VORMINGSWERK IN DE KRIJGSMACHT

1. Doel vormingswerk

1.1. Inleiding

De impact van een baan bij de krijgsmacht reikt verder dan het functioneren als militair alleen, ze heeft invloed op heel de mens. Zo is de voorbereiding op de huidige taken van de krijgsmacht niet alleen een kwestie van modern materieel, logistiek of tactische bekwaamheid, maar evenzeer van persoonlijke motivatie, mentaal incasseringsvermogen en vastberaden inzet. De dreigende confrontatie met ontberingen, met bedreiging van het eigen leven, met afwezigheid van thuis, met morele dilemma's, met de noodzaak het in uiterste instantie moeten doden of verwonden: dat alles heeft de kiem in zich van geestelijke ontredde. Deze strekt zich zeker ook uit tot het existentiële gebied van godsdienst en levensovertuiging en kan leiden tot zingevingproblematiek. Bij het uitvoeren van de taken van de krijgsmacht zijn mensen vaak voor korte of langere tijd sterk van elkaar afhankelijk. Dit geldt in het bijzonder bij operaties onder moeilijke omstandigheden. Naast discipline, een zekere fysieke en mentale gehardheid en doorzettingsvermogen zijn besef van normen en waarden, zelfkennis en onderlinge solidariteit even hard nodig. De mate waarin militairen meer persoonlijk vertrouwd zijn met elkaar en met zichzelf heeft grote invloed op de geestelijke weerbaarheid van de militair als mens. Vormingswerk wordt door Defensie gezien als een waardevolle bijdrage van de Diensten Geestelijke Verzorging aan de door de organisatie geboden personeelszorg binnen de krijgsmacht.

1.2. Kerntaak geestelijke verzorging

Vormingswerk is een kerntaak van de geestelijke verzorging bij de krijgsmacht. In het vormingswerk krijgen militairen tijd en gelegenheid om in een luxueuze, niet-militaire omgeving op ontspannen wijze via een persoonlijke benadering door deskundige begeleiders met elkaar van gedachten te wisselen over zaken die er op dat moment in hun leven en werken wezenlijk toe doen. Kenmerkend voor deze vorm van geestelijke verzorging is de gerichtheid op de existentie, het 'zijn' van de militair als mens. Dit in onderscheid van cursus- en trainingswerk, dat zich richt op kennis, respectievelijk op vaardigheden, op het 'kunnen'. En anders dan bij teambuilding staat in het vormingswerk de groep uiteindelijk in dienst van het individu, terwijl de aandacht vooral uitgaat naar persoonlijke kwaliteiten in plaats van naar functionele kwaliteiten. Volgens de vigerende visie van Beukbergen is het primaire doel van het vormingswerk bewustwording: het is een methodisch en systematisch proces waarin de mens als militair bewust betekenis en zin geeft aan het eigen bestaan en dat zoveel mogelijk gevoed en gedragen wordt vanuit het eigen innerlijk van die unieke mens. De focus van het vormingswerk is gericht op 'de hele mens' met zijn belangen, behoeften en noden en reikt derhalve verder dan de 'bedrijfsmens'. Deze gerichtheid uit zich in het aanbieden van conferenties bij overgangsfases, bij drempelervaringen in het militaire leven en voorziet daarmee, met name, in zorg voor de meer existentiële dimensie van de militair als mens. Dat wil in de praktijk zeggen: conferenties worden standaard aangeboden tijdens de initiële opleidingen aan het begin van het militaire leven, rondom uitzendingen bij

'hoogtepunten' in het militaire leven en bij het verlaten van de dienst, waarbij tevens de partners uitgenodigd worden om aan de conferentie deel te nemen. Daarnaast kent het vormingswerk zgn. Themaconferenties en Onderdeelsconferenties.

2. Vormingscentrum

2.1. Rooms-katholieke-, protestantse- en humanistische geestelijke verzorging

De inhoud van het vormingswerk is een verantwoordelijkheid van de drie participerende Diensten Geestelijke Verzorging. De voormalige vormingscentra van de Rooms-katholieke Geestelijke Verzorging, de Protestantse Geestelijke Verzorging en de Humanistische Geestelijke Verzorging zijn sinds december 2000 gecoloeerd op het Vormingscentrum Beukbergen te Huis ter Heide. Het vormingswerk wordt gegeven door geestelijk verzorgers, werkzaam vanuit de drie genoemde denominaties. De samenwerking in een team van geestelijk verzorgers met verschillende achtergronden en uit verschillende tradities verhoogt de kwaliteit van het gezamenlijke vormingswerk. Vanwege hun kennis van levensbeschouwelijke tradities en geestelijke stromingen, hun agogische deskundigheid en hun ervaring met de militaire leef- en werkwereeld zijn geestelijk verzorgers voor het vormingswerk speciaal geëquipeerd. Bovendien kunnen zij hun werk coördineren met geestelijk verzorgers van het onderdeel in relatie tot GV-lessen of in verband met uitzendingen en nazorg.

Het bestuur Vormingswerk, bestaande uit de betreffende Hoofden van Dienst, zorgt voor voldoende gekwalificeerde geestelijk verzorgers. Uitgangspunt daarbij is het aantal cursusdagen dat in het convenant is vastgelegd (15000 p/j).

2.2. Joodse- en hindoe geestelijke verzorging

De Joodse Geestelijke Verzorging heeft haar eigen vormingswerk. Aan de joodse militair kan op zijn of haar verzoek 1 dag per maand buitengewoon verlof worden toegestaan voor het bijwonen van een bijeenkomst georganiseerd door de Joodse Geestelijke Verzorging. Op het joodse vormingswerk wordt in dit memorandum niet ingegaan, omdat dit voorshands in de huidige vorm wordt gecontinueerd. Overigens kan de Joodse Geestelijke Verzorging evenals de Hindoe Geestelijke Verzorging gebruik maken van het Vormingscentrum Beukbergen voor het eigen vormingsaanbod dat onder de vergoedingsregeling van dit convenant valt.

3. Conferentieaanbod

3.1. Algemeen

Zoals iedere militair in gelijke mate recht heeft op geestelijke verzorging, heeft in principe iedere militair ook in gelijke mate recht op deelname aan het vormingswerk, zeker waar het de genoemde drempelmomenten in de militaire loopbaan betreft: tijdens initiële opleidingen, bij uitzendingen en bij dienstverlating. Naast deze Standaardconferenties kent Beukbergen Themaconferenties en Onderdeelsconferenties.

3.2. Standaardconferenties

3.2.1. Conferentie tijdens initiële opleiding

Deze conferentie wordt aangeboden aan alle militairen (manschappen, onderofficieren en officieren) tijdens de initiële opleidingen en beoogt bij de deelnemers een proces van bewustwording te initiëren met de volgende aandachtsvelden:

Vormen van een eigen oordeel over de persoonlijke ontwikkeling van de betrokken militair, waarin de eerste ervaringen opgedaan gedurende de militaire vorming, worden geïntegreerd in de persoonlijke ontwikkelingsgang;

Op basis van deze inzichten een positie kiezen in het groepsdynamische aspect van de militaire vorming;

Verhelderen van de eigen levensbeschouwelijke achtergrond en van eigen normen en waarden in verband met het militair zijn;

Nadenken over de plaats van de krijgsmacht in de context van de hedendaagse samenleving;

In de kaderopleidingen richten de deelnemers als aanstaande leidinggevendend zich bovendien op de binnenkant van henzelf met oog op 'leidinggeven van binnenuit'.

Deze conferentie duurt twee dagen, logieskosten komen ten laste van het Rijk.

3.2.2. Conferentie bij uitzending

De militair wordt tijdens zijn dienstperiode vermoedelijk een of meerdere keren uitgezonden.

Afhankelijk van het gebied en de samenstelling van de eenheid zal de militair op die specifieke situatie moeten worden voorbereid en dat niet alleen missiegericht in functioneel opzicht, maar gezien de impact die een uitzending op de militair als mens kan hebben ook in persoonlijk opzicht. Maandenlang verblijf in een gebied waar de geur van oorlog nog sterk aanwezig is kan het vertrouwde wereldbeeld ernstig aantasten, terwijl confrontatie met geweld de grip op eigen leven kan doen verliezen, waarmee ook het zelfvertrouwen en het vertrouwen in de ander ondermijnd worden. Tijdens een uitzendingconferentie wordt met de deelnemers nagedacht over de meer persoonlijke kanten van hun inzet als militair in het uitzendinggebied. De tijd en de rust om over deze zaken van gedachte te wisselen zijn op Beukbergen voor handen, zodat ieder de gelegenheid krijgt "zijn verhaal" te vertellen.

Ervaring leert, namelijk, dat naarmate militairen tijdens een missie meer persoonlijk met elkaar vertrouwd zijn, de draagkracht om het met elkaar vol te houden vergroot wordt en de missie uiteindelijk des te meer ook persoonlijk als een verrijking beleefd kan worden. Met andere woorden, de geestelijke weerbaarheid wordt versterkt. Deze weerbaarheid maakt tevens dat zij beter voorbereid zijn op momenten, waarop lastige, morele beslissingen moeten worden genomen. Bovendien wordt met elkaar gesproken over, onder andere, eerder opgedane uitzendingervaring, over hoe je om kunt gaan met stressvolle omstandigheden en over hoe de relatie met het thuisfront zo goed mogelijk onderhouden kan gaan worden.

Deze voorbereiding op uitzending duurt twee dagen. De logieskosten komen ten laste van het Rijk.

3.2.3. Terugkeerconferentie na uitzending

Voor de organisatie is de mentale conditie van de recentelijk uitgezonden militair van wezenlijk belang. Activiteiten zoals een goede opvang van zowel de militair als zijn partner na uitzending dragen bij tot een verantwoorde personeelszorg. Tot op heden volgen de verschillende krijgsmachtdelen hun eigen nazorgtraject en wordt, veelal, wel met iedere uitgezonden militair een kort terugkoppelingsgesprek gehouden. De praktijk wijst uit, dat echte terugkeerproblemen pas na enkele maanden openbaar worden in zowel het functioneren van de militair in de organisatie als in zijn of haar aanwezigheid thuis. De bedrijfscultuur weerhoudt de militair vaak om gevoelens te uiten, zodat de militair in een isolement terecht kan komen. Het bijwonen van een terugkeerbijeenkomst kan bevorderen dat de betrokken militair geestelijk weer 'op krachten' komt. Op Beukbergen is ervaring opgedaan met dergelijke conferenties, tot grote tevredenheid van de deelnemers. Het is ook mogelijk een terugkeerconferentie eventueel met partners van militairen te beleggen. De terugkeerbijeenkomsten worden geleid door de geestelijke verzorgers (eventueel bijgestaan

door bijvoorbeeld personeel van MDD/AIH). De logieskosten komen ten laste van het Rijk.

3.2.4. Dienstverlatersconferentie

Defensie acht het als een belangrijke vorm van personeelszorg om personeel dat met leeftijdsontslag de dienst gaat verlaten op deze volgende levensfase voor te bereiden. De krijgsmachtdelen geven hier ieder op hun eigen wijze en op rijkskosten uitvoering aan, door onder meer het geven van voorlichting door externe deskundigen en door middel van het houden van groepsgesprekken. Vanuit het vormingswerk wordt een zgn. FLO-conferentie aangeboden. Deelname aan deze conferentie vindt plaats op basis van vrijwilligheid, waartoe Defensie het personeel - eventueel met partner - in de gelegenheid kan stellen. Indirect ligt er bij de organisatie een morele plicht om haar personeelsleden voor te bereiden op de pensioneringsfase. De logieskosten komen ten laste van het Rijk.

3.3. Themaconferenties

Vormingswerk van de Dienst Geestelijke Verzorging bij de krijgsmacht.

Volgens het AMAR wordt aan de militairen op zijn aanvraag buitengewoon verlof met behoud van inkomsten verleend tot het deelnemen aan een bezinningsbijeenkomst, conferentie en/of training georganiseerd door of met medewerking van een dienst van de geestelijke verzorging bij de krijgsmacht: eenmaal per kalenderjaar voor ten hoogste twee werkdagen (Art. 85, lid 1 - j).

Ook burgerpersoneel van defensie kan volgens het BARD (Art. 45, lid 1) in de gelegenheid worden gesteld om deel te nemen aan vormingsconferenties.

De Themaconferenties stellen defensiepersoneel in de gelegenheid om zich vanuit levensbeschouwelijk oogpunt te bezinnen op de specifieke aspecten van het beroep in een ethisch paradoxale omgeving.

Deze conferenties hebben veelal een denominatief karakter.

Hierin onderscheiden we de conferenties/ trainingen t.b.v.:

- **Levensbeschouwing en Zingeving**
- **Persoon en Organisatie**
- **Krijgsmacht en Samenleving**

Inzake de Bijzondere Personeelszorg is in de loop der jaren door de geestelijke verzorging deskundigheid ontwikkeld om thema's als omgaan met minderheden, vrouw en krijgsmacht, homoseksualiteit en krijgsmacht, omgaan met leed, ontwikkeling persoonlijke veerkracht, stressbestendigheid, te vertalen naar vormingswerken en vormingsmodulen.

(o.a. de LHBT-IQ conferentie en het verschillende aanbod van Mindfulness trainingen en Persoonlijke veerkracht met NLP modellen verpakt in 3 modules)

Het programma themaconferenties/ trainingen staat gedurende het hele jaar door op de Intranetkalender, Beukbergensite, en de DGV site.

De logieskosten ervan komen ten laste van het Rijk.

3.4. Onderdeelsconferenties

Onderdeelsconferenties worden op verzoek van een militair onderdeel en in nauwe samenwerking met een geestelijk verzorger van dat onderdeel samengesteld. Het

gezamenlijk samengestelde programma voorziet in een bepaalde behoefte van het betreffende onderdeel, waarbij het bv. kan gaan over zinloos geweld of over de islam.

4. Vormingspresentatie

Het vormingswerk vindt plaats op basis van een wederkerig respect voor de autonomie van zowel de militaire organisatie als de Diensten Geestelijke Verzorging. Dit impliceert dat de Diensten Geestelijke Verzorging en de krijgsmachtdelen nauw samenwerken op het gebied van de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van het vormingswerk. Waar het gaat om de themaselectie in het vormingswerk, dient deze zodanig te zijn dat er een inhoudelijke legitimatie mogelijk is vanuit de taak en opdracht van de Diensten Geestelijke Verzorging in de krijgsmacht, zoals hen die vanuit de zendende instanties is opgedragen. Voorts dient in die selectie met name een ethisch en/of levensbeschouwelijke optiek te zijn gewaarborgd. Aangezien in dit type vorming vragen van ethische en/of levensbeschouwelijke aard aan de orde zijn, is ook de educatieve vrijheid in het geding. Het betreft hier niet alleen de educatieve vrijheid van de geestelijk verzorger, maar met name van het individu dat deelneemt aan vorming. Inhoudelijke toetsmomenten zijn daarbij uitgesloten. Zij zouden niet alleen de eerdergenoemde educatieve vrijheid beschadigen, maar zouden evenzeer de zorgverlenende rol van de GV-er kunnen bedreigen. Evaluaties vinden alleen anoniem plaats met als doel de kwaliteit van de betreffende conferentie te toetsen en eventueel op grond daarvan te verbeteren.